

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZYETERLİK ALGILARI: MÜZİK, RESİM VE BEDEN EĞİTİMİ

*Hatice EKİNCİ**

ÖZET

Öğretmenlerin özyeterlik algıları, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri yerine getirmeleri, görev ve sorumluluklarının üstesinden gelebileceklerine olan inançları ile yakından ilişkilidir.

Bu araştırma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik, Resim ve Beden Eğitimi Anabilim Dalları'ndaki öğretmen adaylarının özyeterlik algılarını belirlemeyi ve özyeterlik algılarının sınıf, bölüm ve cinsiyet değişkenleri bakımından ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır.

Müzik, Resim ve Beden Eğitimi Anabilim Dalları'ndaki öğretmen adaylarının özyeterlik algılarının belirlenmesi, meslek yaşamlarında etkili ve yeterli bir performans sergilemeleri açısından önemlidir. Ayrıca araştırmanın, elde edilen sonuçlara yönelik önerileri sunulması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Araştırma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik, Resim ve Beden Eğitimi ABD'deki Lisans II, III. ve IV. sınıflarda öğrenim gören toplam 224 öğretmen adayı üzerinde yapılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Tschannen-Moran ve Hoy (2001) tarafından geliştirilen ve Türkçe için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılan ve öğretmenlerin öz yeterliklerini nasıl algıladıklarını betimlemeye çalışan, "Öğretmen Özyeterlik Ölçeği" kullanılmıştır.

Veriler SPSS (versiyon 20.0) (SPSS Inc., Chicago, USA) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma bulgularının çözümlenmesinde frekans, yüzde, korelasyon ve manova istatistikleri kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Müzik, Resim ve Beden Eğitimi ABD'deki öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf ve bölüm değişkenlerine göre özyeterlik düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının % 75 oranında kendilerini özyeterli buldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Öğretmenlik, Özyeterlik.

* Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Müzik Eğitimi, El-mek: hekinici@mehmetakif.edu.tr

**COMPARISON OF SELF EFFICACY PERCEPTIONS OF THE
TEACHER CANDIDATES: MUSIC, ART AND PHYSICAL
EDUCATION**

ABSTRACT

Teachers, to fulfill the required qualifications of the teaching profession, which could deal with the duties and responsibilities associated with their self efficacy perceptions.

This research aims to determine of the perceptions of self efficacy the teacher candidates of Mehmet Akif Ersoy University Faculty of Education Music, Art and Physical Education Teaching Department. Also it aims to relate of the perceptions of self efficacy in terms of class, gender and department variables.

To determine teacher candidates' perceptions of self-efficacy of the Music, Art and Physical Education Department important to demonstrate an adequate and effective performance of their professional life. In addition, the research, is thought to be important for the development of the results-oriented solutions.

Research was conducted on a total of 224 teacher candidates of the Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Education, Music, Art and Physical Education Department, attending the license of II, III and IV. classrooms.

"Teachers' Self Efficacy Scale" is used as a data collection tool, which developed by Tschannen-Moran and Hoy (2001), made by Çapa, Çakıroğlu and Sarıkaya (2005), validity and reliability study for Turkish and attempted to describe teachers' perceptions of self-competence.

The data was analyzed by using SPSS (version 20.0) (SPSS Inc., Chicago, USA). Frequency, percentage, correlation and MANOVA statistics were used for the analysis of research findings.

According to the findings from the research, there isn't a significant difference between levels of teacher candidates self efficacy according to the variables. In addition, teacher candidates find themselves 75 percent of the self-sufficient have been identified.

Keywords: Music, Art, Physical Education, Teaching, Self-Efficacy.

1. Giriş

Özyeterlik, sosyal bilişsel teoriye dayanarak "insanların belli bir performansa ulaşabilmelerini sağlayacak eylemleri örgütleme ve sergileme becerileri ile ilgili yargıları" şeklinde tanımlamıştır (Bandura, 1986, s.391).

Bireyin başarılı öğretim deneyimi özyeterliğini arttırırken, başarısızlığı azaltabilir. Bununla birlikte, özyeterliği arttıran başarılı deneyimin kendisi değil, bireyin deneyiminin sonucunu bilişsel olarak değerlendirmesi ve karara varmasıdır. Dolaylı deneyimler bireylerin başkalarının başarı veya başarısızlıklarına ilişkin gözlemleridir. Güvenilir bir modelin başarılı öğretim performansı gözlemcinin özyeterliğini arttırır. Belirli dönütler öğretim performansının ne kadar iyi olduğuna

Turkish Studies

dair bilgi verir. Geri bildirimde bulunan kişinin deneyimi, güvenilirliği ve inanılabilirliği ikinin gücünü etkiler. Kaygı, stres ve ruh hali gibi bireyin öğretim sırasındaki fizyolojik ve duygusal durumları bu uyarılmaların nasıl yorumladığına bağlı olarak öğretmen özyeterliliğinin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Olumsuz düşüncelerin ve korkunun özyeterlilik inancını azaltmasına ve öğretim sırasında ilaveten stres yaratmasına rağmen öğretmenler düşüncelerini değiştirebilirler ve streslerini kontrol altına alabilirler; böylece özyeterlilik inançları artar (Bandura, 1997: 191-215).

Öğretmen özyeterliliğini, kendi alanlarına yönelik öğretim performanslarına ilişkin kendi yeteneklerine olan inançları olarak tanımlayabiliriz.

Öğretmen özyeterliliği, öğretimi planlama, öğretim yöntemlerini seçme, sınıf yönetimini sağlama, uygun ölçme metotlarını seçme ve öğretmek için hevesli olmak gibi öğretim uygulamalarının birçok yönünü etkilemektedir (Allinder, 1994: 86-95; Nespor, 1987; Pajares, 1992: 307-332).

Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri yerine getirmeleri, görev ve sorumluluklarını yerine getirebileceklerine olan inançları ile de yakından ilgilidir.

Öğretmen özyeterliliğinin döngüsel bir doğası vardır: Öğretmenlerin önceki başarılı öğretimlerinin farkına varmaları daha yüksek özyeterlilik inançlarını oluşturur; daha yüksek özyeterlilik inancı, daha fazla gayret ve azmi, dolayısıyla bu da öğretimin daha iyi olmasını sağlar. Sonuç olarak, öğretim performansı, öğretmen özyeterliliğini etkiler ve performans sonunda da özyeterliliğin bir kaynağı haline gelir. Aynı zamanda, öğretmenlerin iyi bir öğretimin bileşenleri hakkındaki inançları da onların özyeterliliğini etkiler (Tschannen-Moran ve ark., 1998: 202-248).

Öğretmenlik mesleğinde gün içerisinde iş yaşamında meslektaşları ve idarecileriyle ile iletişime girmeyi ve işbirliği yapmayı gerektirecek birçok durum yaşanmaktadır. Böyle durumlarda karşıdaki kişiyle iletişimi başlatma, sürdürme ve işbirliği yapma öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterliliklerdendir (Haynes, 2002).

Güçlü öz-yeterlilik inançlarına sahip olan öğretmenler, problem durumu olduğunda kaçmazlar ve sorunu başarılı bir şekilde çözmek için son derece kararlı oldukları görülmektedir. Zayıf öz-yeterlilik inançlarına sahip öğretmenlerde, belli görevleri yerine getirme aşamasında güçlü özyeterlilik inancına sahip olan öğretmenlere nazaran gerginlik, stres ve hoşnutsuzluk duyguları ve yaşantıları ortaya çıkmaktadır.

Yapılan yeni araştırmalar, kişilik bakımından yeterli ve mesleki özyeterlilikleri gelişmiş bir öğretmenin öğrencilerini olumlu yönde etkilediğini, yetersiz bir öğretmenin ise öğrencileri öğrenmeden ve hatta okuldan soğuttuğunu göstermektedir (Aydın, 1993).

Öğretmen adayları söz konusu olduğunda yapılan çalışmalar düşük özyeterliliğe sahip öğretmen adaylarının sınıfta kontrol kurmaktan ve sınıf içerisinde katı kurallar uygulamaktan yana olduklarını, öğrenci motivasyonu ile ilgili kötümser bakış açısına sahip olduklarını ve dışsal ödüller ve ceza kullanmaktan yana olduklarını göstermektedir. Diğer taraftan, özyeterlilik inancı yüksek olan öğretmen adaylarının sınıflarında humanist oldukları bulunmuştur (Woolfolk ve Hoy, 1990: 81-91).

Bu araştırma, müzik, resim ve beden eğitimi bölümü öğretmen adaylarının sınıflarında karşılaşabilecekleri güçlüklerle ilişkin özyeterlilik algılarını belirlemeyi ve özyeterlilik algıları ile bölüm, sınıf ve cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırma sonuçlarının, öğretim elemanlarına öğretimi planlama ve uygulama sürecinde veri sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, öğretmen adaylarının özyeterlilik algılarının, belirlenen değişkenler çerçevesinde değerlendirilmesi ve elde edilen bulgulara yönelik

önerilerinin geliştirilmesi, meslek yaşamlarında etkili ve yeterli bir performans sergilemeleri bakımından önem taşımaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın problem cümlesi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Müzik, Resim ve Beden Eğitimi Anabilim Dalları'ndaki öğretmen adaylarının özyeterlik algıları ne düzeydedir?

Araştırmanın alt problemleri ise aşağıdaki gibidir;

- 1- Öğretmen adaylarının özyeterlik puanları ile bölümleri arasında ilişki var mıdır?
- 2- Öğretmen adaylarının özyeterlik puanları ile cinsiyetleri arasında ilişki var mıdır?
- 3- Öğretmen adaylarının özyeterlik puanları ile sınıf düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Karasar'a (2000) göre, tarama yöntemi geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Betimsel nitelikli araştırmalar; mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedefler.

2.2. Evren ve Örneklem

Öğretmen adaylarının özyeterlik düzeylerinin değerlendirilmesi çalışmasının evrenini 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılı Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik ve Resim ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi ve Spor bölümü öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında bu anabilim dallarındaki Lisans II, III ve IV. sınıflarda öğrenim gören 224 öğretmen adayı oluşturmaktadır. I. sınıfların araştırmaya dahil edilmemesi, bu öğrencilerin henüz öğretmen eğitimin başlangıcında yer almaları ile açıklanabilir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Bölümlerine Göre Yüzde ve Frekans Dağılımları

Bölüm	f	%
Müzik	79	35,3
Resim	72	32,1
Beden Eğitimi	73	32,6
Toplam	224	100,0

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının örneklemini dengeli oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Yüzde ve Frekans Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kız	129	57,6
Erkek	95	42,4
Toplam	224	100

Turkish Studies

Tablo 2'ye göre, araştırmaya katılan öğrencilerin 129'u (%57,6) kadın, 95'i (%42,4) ise erkektir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Sınıflara Göre Yüzde ve Frekans Dağılımları

Sınıf	f	%
II	56	25,0
III	94	42,0
IV	74	33,0
Toplam	224	100

Tablo 3 incelendiğinde; öğrencilerin % 42'si III., %33'ü IV., %25'i II. sınıf öğrencileri oluşturduğu anlaşılmaktadır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak Tschannen-Moran ve Hoy (2001) tarafından geliştirilen ve Türkçe için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılan ve öğretmenlerin öz yeterliklerini nasıl algıladıklarını betimlemeye çalışan, "Öğretmen Özyeterlilik Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin birinci bölümünde kişisel bilgilere, ikinci bölümde ise, özyeterliliğe yönelik 24 soru yer almaktadır. Ölçek, üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; öğrenci katılımı, öğretim stratejileri ve sınıf yönetimidir. Araştırmada ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı Cronbach's Alpha 0,936 olmuştur. Boyutlar düzeyinde ise; öğrenci katılımı 0,821 öğretim stratejileri 0,850 son olarak sınıf yönetimi 0,835 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Veriler SPSS (version 20.0) (SPSS Inc., Chicago, USA) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma bulgularının çözümlenmesinde frekans, yüzde, korelasyon ve manova istatistikleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma bulguları, alt problemlere göre, sırasıyla yer almaktadır.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4. Özyeterlilik Puanlarının Bölümlere Göre Karşılaştırılması

Özyeterlilik	Bölüm	f	\bar{x}	Ss	Sd	F	P
Öğrenci Katılımı	Müzik	79	53,025	8,470	2-221	,001	,999
	Resim	72	53,027	8,520			
	Beden E.	73	52,972	7,699			
Öğretim Stratejileri	Müzik	79	54,354	8,427	2-221	,246	,782
	Resim	72	53,625	9,077			
	Beden E.	73	53,438	8,139			
Sınıf Yönetimi	Müzik	79	54,316	8,745	2-221	,038	,963
	Resim	72	54,125	8,314			
	Beden E.	73	53,945	7,859			

Turkish Studies

Tablo 4 incelendiğinde, bölümlere göre öğretmen adaylarının özyeterlik düzeylerinin anlamlı farka sahip olup olmadığı MANOVA ile belirlenmiştir. Manova testi sonucu, Wilks Lambda (λ) 0,993, $F(2-222)=0,242$, $P=0,962$ bölümlere göre özyeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığına işaret etmektedir. Katılımcılar arasında farkların anlamlı olmaması öğrencilerin benzer özyeterlik düzeyine sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 5. Özyeterlik Puanlarının Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılması

Özyeterlik	Cinsiyet	f	\bar{x}	Ss	Sd	F	P
Öğrenci Katılımı	Kız	129	53,143	8,411	1-222	,086	,769
	Erkek	95	52,821	7,959			
Öğretim Stratejileri	Kız	129	53,782	8,415	1-222	,006	,937
	Erkek	95	53,873	8,709			
Sınıf Yönetimi	Kız	129	53,465	8,276	1-222	1,988	,160
	Erkek	95	55,042	8,265			

Tablo 5 incelendiğinde, cinsiyetlere göre öğretmen adaylarının özyeterlik düzeylerinin anlamlı farka sahip olup olmadığı MANOVA ile belirlenmiştir. Manova testi sonucu Wilks Lambda (λ) 0,966, $F(1-222)=2,546$, $P=0,057$ cinsiyetlere göre özyeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığına işaret etmektedir.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 6. Özyeterlik Puanlarının Sınıflara Göre Karşılaştırılması

Özyeterlik	Sınıf	f	\bar{x}	Ss	Sd	F	P
Öğrenci Katılımı	2	56	51,982	8,533	2-221	2,023	,135
	3	94	54,297	8,162			
	4	74	52,148	7,892			
Öğretim Stratejileri	2	56	53,806	7,978	2-221	1,071	,344
	3	94	54,680	8,567			
	4	74	52,743	8,847			
Sınıf Yönetimi	2	56	53,803	8,187	2-221	,353	,703
	3	94	54,680	7,689			
	4	74	53,689	9,135			

Turkish Studies

Tablo 6 incelendiğinde, sınıflara göre öğretmen adaylarının özyeterlilik düzeylerinin anlamlı farka sahip olup olmadığı MANOVA ile belirlenmiştir. Manova testi sonucu Wilks Lambda (λ) 0,967, $F(2-222)=1,235$ $P=0,287$ sınıflara göre özyeterlilik düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığına işaret etmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

4.1. Sonuçlar

Yetenek sınavları ile öğrenci alan bölümlerde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının bölüm, cinsiyet ve sınıflarına göre özyeterlilik puanları karşılaştırılmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir. Bir puan ile dokuz puan arasında derecelenmenin yapıldığı ölçekte, her üç değişken düzeyinde yaklaşık 54 ortalama puana rastlanmıştır. Bir boyutun sekiz maddeden oluştuğu dikkate alındığında, öğretmen adaylarının yaklaşık %75 düzeyinde kendilerini özyeterli hissettikleri ileri sürülebilir.

4.2. Öneriler

- Araştırmacılar, bu çalışmayı diğer üniversitelerin Müzik, Resim ve Beden Eğitimi Bölümlerine uygulayabilirler.
- Çalışma özel yetenek sınavı ile öğrenci alan bölümler ile diğer bölümler arasında karşılaştırmalı olarak yapılabilir.
- Çalışmanın sonuçları KPSS den sonra alınan puanlarla karşılaştırılıp, öğretmen adaylarının özyeterlilik inançları ile KPSS başarı puanları karşılaştırılabilir. Böylelikle öğretmen adaylarının özyeterlilik algılarının ne derece güvenilir ve gerçeği yansıtır nitelikte olduğu tartışılabilir.

KAYNAKÇA

- ALLİNDER, R.M. “The Relationship Between Efficacy And The Instructional Practices Of Special Education Teachers And Consultants”, **Teacher Education and Special Education**, S:17, (1994), s.86-95.
- AYDIN O (1993). **Sınıf Öğretmeni Adaylarının Psikolojik İhtiyaçları İle Öğretmenlik Tutumları Arasındaki İlişki**. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- BANDURA, A. (1986). **Social Foundations Of Thought And Action: A Social Cognitive Theory**, N.J, Prentice-Hall.
- BANDURA A, **Self-Efficacy: The Exercise Of Control**, New York 1997, s.191-215.
- ÇAPA, Y, ÇAKIROĞLU, J, ve SARIKAYA, H. “Öğretmenlik Özyeterlilik Ölçeği Türkçe Uyarlamasının Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması”, **Eğitim ve Bilim**, S:30 (2005), s.74–81.
- HAYNES F. **Eğitimde Etik**, S. K. AKBAŞ (Çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2002.
- KARASAR, N. **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000.
- NESPOR, J. “The Role Of Beliefs İn The Practice Of Teaching”, **Journal of Curriculum Studies**, S:19, (1987), s.317-328.
- PAJARES, M. F. “Teachers’ Beliefs And Educational Research: Cleaning Up A Messy Construct”, **Review of Educational Research**, S:62, (1992), s.307-332.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/3, Winter 2013

-
- TSCHANNEN-MORAN, M., WOOLFOLK HOY, A. & HOY, W. K. "Teacher Efficacy: Its Meaning and Measure", **Review of Educational Research**, S: 68, (1998), 202-248.
- WOOLFOLK, A.E. & HOY, W. K. "Prospective Teachers' Sense Of Efficacy And Beliefs About Control", **Journal of Educational Psychology**, S:82, (1990), s.81-91.